श्रीः

श्रीमते रामानुजाय नमः

श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः

ओं नमो भगवते वासुदेवाय

महर्षि वेदव्यासप्रणीतं श्रीमद्भागवतमहापुराणम्

॥ पञ्चमस्कन्धे सप्तदशोऽध्यायः ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

श्री रङ्गरामानुज महादेशिकन्

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

श्रीः

श्रीमते रामानुजाय नमः

श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः

ओं नमो भगवते वासुदेवाय

श्रीमद्भागवतमहापुराणम्

॥ पञ्चमस्कन्धे सप्तदशोऽध्यायः ॥

श्रीशुक उवाच
तत्र भगवतः साक्षाद्यज्ञलिङ्गस्य विष्णोर्विक्रमतो
वामपादाङ्गुष्ठनखनिर्भिन्नोर्ध्वाण्डकटाहविवरेणा -
न्तःप्रविष्टा या बाह्यजलधारा तच्चरणपङ्कजा -
वनेजनारुणकिञ्जल्कोपरञ्जिताखिलजगदघ -
मलापहोपस्पर्शनामला साक्षाद्भगवत्पदी -
त्यनुपलक्षितवचोऽभिधीयमानातिमहता
कालेन युगसहस्रोपलक्षणेन दिवो
मूर्धन्यवततार यत्तद्विष्णुपदमाहुः ॥ 1 ॥

यत्र ह वाव वीरव्रत औत्तानपादिः परमभागवतो -
ऽस्मत्कुलदेवताचरणारविन्दोदकमिति यामनुसवन -
मुत्कृष्यमाणभगवद्भक्तियोगेन दृढं
क्लिद्यमानान्तर्हृदय औत्कण्ठ्यविवशामीलित -
लोचनयुगलकुड्मलविगलितामलबाष्पकलयाभिव्यज्य -
मानरोमपुलककुलकोऽधुनापि परमादरेण शिरसा
बिभर्ति ॥ 2 ॥

ततः सप्त ऋषयस्तत्प्रभावाभिज्ञा यां ननु तपस
आत्यन्तिकी सिद्धिरेतावती भगवति सर्वात्मनि

वासुदेवेऽनुपरतभक्तियोगलाभेनैवो -
पेक्षितान्यार्थात्मगतयो मुक्तिमिवागतां मुमुक्षव
इव सबहुमानमद्यापि जटाजूटैरुद्वहन्ति ॥ 3 ॥

ततोऽनेकसहस्रकोटिविमानानीकसङ्कुलदेवयानेना -
वतरन्तीन्दुमण्डलमावार्य ब्रह्मसदने निपतति ॥ 4 ॥

तत्र चतुर्धा भिद्यमाना चतुर्भिर्नामभिश्चतुर्दिश -
मभिस्पन्दन्ती नदनदीपतिमेवाभिनिविशति
सीतालकनन्दा चक्षुर्भद्रेति ॥ 5 ॥

सीता तु ब्रह्मसदनात्केसराचलादिगिरिशिखरेभ्यो -
ऽधोऽधः प्रस्रवन्ती गन्धमादनमूर्धसु पतित्वान्तरेण
भद्राश्ववर्षं प्राच्यां दिशि क्षारसमुद्र -
मभिप्रविशति ॥ 6 ॥

एवं माल्यवच्छिखरान्निष्पतन्ती ततोऽनुपरतवेगा
केतुमालमभि चक्षुः प्रतीच्यां दिशि सरित्पतिं
प्रविशति ॥ 7 ॥

भद्रा चोत्तरतो मेरुशिरसो निपतिता गिरिशिखरा -
द्गिरिशिखरमतिहाय शृङ्गवतः शृङ्गादवस्यन्द -
माना उत्तरांस्तु कुरूनभित उदीच्यां दिशि जलधि -
मभिप्रविशति ॥ 8 ॥

तथैवालकनन्दा दक्षिणेन ब्रह्मसदनाद्बहूनि
गिरिकूटान्यतिक्रम्य हेमकूटाद्धैमकूटान्यति -
रभसतररंहसा लुठयन्ती भारतमभिवर्षं
दक्षिणस्यां दिशि जलधिमभिप्रविशति यस्यां स्नानार्थं

चागच्छतः पुंसः पदे पदेऽश्वमेधराजसूयादीनां
फलं न दुर्लभमिति ॥ 9 ॥

अन्ये च नदा नद्यश्च वर्षे वर्षे सन्ति बहुशो
मेर्वादिगिरिदुहितरः शतशः ॥ 10 ॥

तत्रापि भारतमेव वर्षं कर्मक्षेत्रमन्यान्यष्ट
वर्षाणि स्वर्गिणां पुण्यशेषोपभोगस्थानानि
भौमानि स्वर्गपदानि व्यपदिशन्ति ॥ 11 ॥

एषु पुरुषाणामयुतपुरुषायुर्वर्षाणां देव -
कल्पानां नागायुतप्राणानां वज्रसंहननबलवयो -
मोदप्रमुदितमहासौरतमिथुनव्यवायापवर्गवर्ष -
धृतैकगर्भकलत्राणां तत्र तु त्रेतायुगसमः
कालो वर्तते ॥ 12 ॥

यत्र ह देवपतयः स्वैः स्वैर्गणनायकैर्विहित -
महार्हणाः सर्वर्तुकुसुमस्तबकफलकिसलय -
श्रियाऽऽनम्यमानविटपलताविटपिभिरुपशुम्भमान -
रुचिरकाननाश्रमायतनवर्षगिरिद्रोणीषु तथा
चामलजलाशयेषु विकचविविधनववनरुहामोदमुदित -
राजहंसजलकुक्कुटकारण्डवसारसचक्रवाकादिभि -
र्मधुकरनिकराकृतिभिरुपकूजितेषु जलक्रीडादिभि -
र्विचित्रविनोदैः सुललितसुरसुन्दरीणां
कामकलिलविलासहासलीलावलोकाकृष्टमनो -
दृष्टयः स्वैरं विहरन्ति ॥ 13 ॥

नवस्वपि वर्षेषु भगवान्नारायणो महापुरुषः
पुरुषाणां तदनुग्रहायात्मतत्त्वव्यूहेनात्मना -
द्यापि सन्निधीयते ॥ 14 ॥

इलावृते तु भगवान् भव एक एव पुमान्न ह्यन्य -
स्तत्रापरो निर्विशति भवान्याः शापनिमित्तज्ञो
यत्प्रवेक्ष्यतः स्त्रीभावस्तत्पश्चाद्वक्ष्यामि ॥ 15 ॥

भवानीनाथैः स्त्रीगणार्बुदसहस्रैरवरुध्यमानो
भगवतश्चतुर्मूर्तेर्महापुरुषस्य तुरीयां तामसीं
मूर्तिं प्रकृतिमात्मनः सङ्कर्षणसंज्ञामात्मसमाधि -
रूपेण सन्निधाप्यैतदभिगृणन् भव उपधावति ॥ 16 ॥

श्रीभगवानुवाच
ओं नमो भगवते महापुरुषाय सर्वगुणसङ्ख्या -
नायानन्तायाव्यक्ताय नम इति ॥ 17 ॥

भजे भजन्यारणपादपङ्कजं
    भगस्य कृत्स्नस्य परं परायणम्।
भक्तेष्वलं भावितभूतभावनं
    भवापहं त्वा भवभावमीश्वरम् ॥ 18 ॥

न यस्य मायागुणचित्तवृत्तिभि -
    र्निरीक्षतो ह्यण्वपि दृष्टिरज्यते।
ईशे यथा नोऽजितमन्युरंहसां
    कस्तं न मन्येत जिगीषुरात्मनः ॥ 19 ॥

असद्दृशो यः प्रतिभाति मायया
    क्षीबेव मध्वासवताम्रलोचनः।

न नागवध्वोऽर्हण ईशिरे ह्रिया
यत्पादयोः स्पर्शनधर्षितेन्द्रियाः ॥ **20** ॥

यमाहुरस्य स्थितिजन्मसंयमं
त्रिभिर्विहीनं यमनन्तमृषयः।
न वेद सिद्धार्थमिव क्वचित्स्थितं
भूमण्डलं मूर्धसहस्रधामसु ॥ **21** ॥

यस्याद्य आसीद् गुणविग्रहो महान्
विज्ञानधिष्ण्यो भगवानजः किल।
यत्सम्भवोऽहं त्रिवृता स्वतेजसा
वैकारिकं तामसमैन्द्रियं सृजे ॥ **22** ॥

एते वयं यस्य वशे महात्मनः
स्थिताः शकुन्ता इव सूत्रयन्त्रिताः।
महानहं वैकृततामसेन्द्रियाः
सृजाम सर्वे यदनुग्रहादिदम् ॥ **23** ॥

यन्निर्मितां कर्ह्यपि कर्मपर्वणीं
मायां जनोऽयं गुणसर्गमोहितः।
न वेद निस्तारणयोगमञ्जसा
तस्मै नमस्ते विलयोदयात्मने ॥ **24** ॥

॥ इति श्रीमद्भागवते महापुराणे पारमहंस्यां संहितायां
पञ्चमस्कन्धे सप्तदशोऽध्यायः ॥